

קובץ

הערות וביאורים

בתורת כ"ק אדמו"ר שליט"א

בפש"מ, רמב"ם, נגלה וחסידות

ויחי

גליון טו (תכד)

יוצא לאור על ידי

תלמידי בית המדרש דמוסד חינוך אהלי תורה

ברוקלין, ניו יארק

417 טראי עוועניו

שנת תשמח, תהא שנת חירות משיח - שנת הקהל

שמונים וחמש שנה לכ"ק אדמו"ר שליט"א

ב"ה עש"ק פ' וילחי, שנת תשמח, שנת הקהל.

תוכן הענינים

שיחות

השאלה בפירוש"י (מו"ט)	ששאל כ"ק אדמו"ר שליט"א בשבוע
שעבר	ד
תירוצ' לשאלת כ"ק אד"ש (התפלה היתה לפני שנתעברה)	ה
כנ"ל (התפלה היתה בתוך מ' יום ונתגבר זרע האב)	ו
כנ"ל (ע"ד הנ"ל)	ז
כנ"ל (למה לא פירש רש"י זה לעיל בסוף פ' וילרא)	ז
כנ"ל (התפלה היתה בגלל שלא הזריעה תחלה)	ח
כנ"ל (מינל' ובל' לומדים)	י
כנ"ל (תירוצ' המהרש"א שהוחלף דינה עם יוסף)	יא
כנ"ל (הנס' ה' שנעשה כזריעה חדשה)	יב
כנ"ל (ע"ד הנ"ל)	יג
כנ"ל (ביאור ע"פ אג"ק כ"ק אד"ש ח"ג וכעין הנ"ל)	יד
כנ"ל (רש"י בפ' ויצא אינו פשט"מ ממש כפ' ויגש)	יד
כנ"ל (את דינה מרבה תאומה)	טו
הפסוק מחר חודש אינו הכנה למחרתו (גליון)	טז

אגרות קודש

הערה באג"ק כ"ק אד"ש ח"א עמוד ה'	יז
---------------------------------	----

לקוטי שיחות

החלוק בין "אלו" ל"אלה"	יט
הערה בלקו"ש ל"ט כסלו ש.ז. הע' 9	יט
הערה בהנ"ל עמ' 12	יט
הערה בהנ"ל בסיום השיחה	כ

הסידור

הערה בד"ה ביום השמיני תשמ"א	כ
-----------------------------	---

פשוטו של מקרא

בפירוש רש"י עה"פ (וד"ה)

מז, כח שתיקת רש"י..... כא
 כהנ"ל..... כא
 מז, כט ד"ה שים נא ידך..... כא
 שם, ד"ה ויקרבו ימי ישראל למות..... כב
 מז, לא ד"ה וישתחו ישראל..... כג
 מח, א בפסוק..... כג
 מח, ב בפסוק..... כה
 מח, ז ד"ה ואני בבוא מפדן וגו'..... כה
 שם, ד"ה כברת ארץ..... כו
 שם, ד"ה ואקברה שם..... כו
 שם, ד"ה כברת ארץ..... כז
 שם, ד"ה ואני בבוא מפדן וגו'..... כז
 מח, ט ד"ה קחם נא אלי ואברכם..... כח
 מח, י בפסוק..... כח
 מח, יב ד"ה ויצא יוסף אתם..... כט
 מח, יג ד"ה ואת אפרים מלמנו משמאל ישראל..... כט
 מח, טז בפסוק..... כט
 מח, יז שתיקת רש"י..... ל
 מח, כב בד"ה בחרבלי ובקשתי..... ל
 מט, לג בד"ה ויגוע ויאסף..... לא

רשימת בלאורי כ"ק אדמו"ר שליט"א בפירוש"י דפ' שמות...לא

שונות

בענין מקוה ע"ג מקוה..... לד
 בענין קדוש לבנה אם להמתין ז' ימים..... לד
 מדוע כתוב ב' פעמים שמחתינו..... לה
 בענין תפלת הדרך..... לו
 הערות לרשימת דפוס תורה אור..... לו
 לוח התיקון לנתיב החיים ע"פ שער הכולל..... לז
 בענין ב' ד"ה וידבר אלקים כו' דחג השבועות תרצ"ט..... לז
 הערות במאמרי כ"ק אדמו"ר מהריל"צ..... לח

ש י ח ו ת

השאלה בפירש"י (מו, טו) שכ"ק אדמו"ר שליט"א הואיל להגיה ע"מ שיעיינו בהפירש"י למצוא תירווצים

בפרשתינו עה"פ (מו, טו) "אלה בני לאה ואת דינה בתו" מפרש רש"י: "הזכרים תלה בלאה והנקבות תלה ביעקב ללמדך אשה מזרעת תחלה יולדת זכר איש מזריע תחלה יולדת נקבה".

ולכאן דרוש ביאור (וכמו שהקשו במפרשי רש"י (רא"ם, גו"א ועוד) על אתר): בפרשת ויצא (שלפנ"ז) מפרש רש"י בד"ה "דינה" (ל, כא) "פירשו רבותינו שדנה לאה דין בעצמה אם זה זכר לא תהא רחל אחותי כאחת השפחות והתפללה עליו ונהפך לנקבה", ומוכרת שתפלת לאה היתה ארבעים יום לאחר יצירת הולד כאשר יודעים כבר בודאות שהולד הוא זכר, שהרי לפנ"ז אינו מוגדר עדיין ויכול להיות או זכר או נקבה (ברכות ס, א), ולא שיך שתדע לאה שהוא זכר (ראה פי' יפה תואר לב"ר פ' ויצא ספ"ב) ושתתפלל לנס שיתהפך לנקבה.

ונמצא, שבמאורע זה היתה ההזרעה בפועל מהאשה, שהרי הולד הי' זכר (ורק ע"י נס נהפך לנקבה).

וא"כ, איך אומר רש"י שפסוק זה ("ואת דינה בתו") בא "ללמדך" ש"איש מזריע תחלה יולדת נקבה"?

במפרשי רש"י (רא"ם שם) תירצו ע"ז: "כיון שהיתה עתה נקבה ותולה אותה בזכר, אע"פ שעיקר ברייתה הי' זכר, דרשינן מינה שפיר איש מזריע תחלה יולדת נקבה".

ולכאן דוחק הכי גדול הוא לומר שבא להביא רא' "ללמדך" על כל המקומות ש"איש מזריע תחלה יולדת נקבה", ממאורע שלא הי' כן בפועל?!

שאלה זו הי' לעיונם של כל משתתפי ההתוועדות שי', ויה"ר שכאז"א מאתנו כולנו יכוון ויצליח בתירוץ שאלות וכו'.

תירוצים לשאלת כ"ק אדמו"ר שליט"א

א

התפלה היתה לפני שנתעברה

אולי י"ל ובהקדים הא דאיתא בספר רבותינו בעלי
התוספות בפי' הריב"א וז"ל:

שמה שפירש"י בפי' ויצא שדנה בעצמה ואמרה כו'
אינו ר"ל שדינה הי' זכר בבנין ונהפך ע"י תפלת לאה.
אלא עתידה היתה דינה להיות זכר ונהפך לנקבה
ונתבטלה הגזירה כו' אבל ודאי שלא נבראת דינה זכר,
עכ"ל.

הרי לפי פירוש הריב"א מה שפירש"י בפי' ויצא ונהפך
לנקבה הכוונה שהגזירה שהי' זכר נהפך שתהא נקבה.*

הרב אלי' חיים רויטבלאט
- משפיע בישיבה -

עד"ז תירצו: ר' יוסף שי' קליזין - תושב השכונה.
ר' מרדכי משולם שי' נאגל - תושב השכונה. הת' יוסף
ערנטריי - תות"ל 770. ר' יוסף בנזכרי - כולל אברכים
שע"י מזכירות כ"ק אדמו"ר שליט"א. הת' אברהם מ.ב.
שטיינמיץ - תות"ל 770.

הבא לקמן תירץ כעין הנ"ל, והוסיף:

ובזה יתיישב לשון רש"י ששינה מל' הגמרא ולא
העתיק המלה "מיד" ("מיד נהפך"). שאם לומדים שכבר היתה
צורת ולד זכר אז טוב יותר לומר שמיד שהתפללה עליו

* אבל מלשון רש"י "אם זה זכר" משמע שכבר הי'
עובר בפועל.

המערכת

נהפך שכל זמן שלא יתהפך יתגדל עוד יותר בצורת זכר ואז יהי' צורך לנס גדול יותר להתהפך לנקבה ואין הכרח לרש"י לזה, אדרבה. אבל כפי שלמדנו שהתפללה עליו כשראתה בנבואה עוד לפני ההזרעה אין הכרח לרש"י לזה, ואדרבה, אבל כפי שלמדנו שהתפללה עליו כשראתה בנבואה עוד לפני ההזרעה אין הכרח לרש"י לומר מיד נהפך.

הת' חלים צבי קאניקאוו

- תות"ל 770 -

ב

התפלה היתה בתוך מ' יום כבברכות ס,א ונתגבר זרע האב

נראה לתרץ עפ"י המבואר בגמ' ברכות ס,א בתחילה שזה הי' בתוך מ' יום, ואז עדיין לא נקבע בפועל אם זהו זכר או נקבה אלא בכח דאם איש מזריע תחילה גובר זרע האב ותהי' נקבה אחר מ' יום, ואם אשה מזריע תחילה גובר זרע האם ויהי' זכר אחר מ' יום, ולאה התפללה כאן דאם היא הזריעה תחילה, מ"מ יגבור זרע של יעקב ותלד נקיבה [כאילו הוא הזריע תחילה] ותפלתה נתקבלה ולכן נולדה דינה, ונמצא דכאן בפועל שפיר מיחס דינה ליעקב כיון שהי' כאן כאילו יעקב הזריע תחילה, וראה בס' שלמה משנתו ברכות ס,א. שכ"כ.

הת' יחזקאל ב' טאנים

- תות"ל 770 -

עד"ז תירצו: ר' בצלאל בורנהיים - ברוקלין נ.י.
ר' חיים גאלדשטיין - תושב השכונה. ועוד.

כעין הנ"ל כתב הבא לקמן, והוסיף:

בפשוטו של מקרא קשה לומר שהתפללה על נס גלוי לאחר מ' יום לאחר שכבר הי' זכר בפועל, ולכן מסתבר יותר לומר שהתפללה לפני מ' יום, וכנ"ל.

הרב ישראל דוד נחשון

- קרית ארבע - אה"ק -

ג

ע"ד הנ"ל

בענין השאלה דפ' ויגש מו, טו "אלה בני לאה ואת דינה בתו" פירש"י "הזכרים תלה בלאה ללמדך . . . יולדת נקבה" (ברש"י זו אין שינויים בין הדפוסים הישנים).

ביאר כ"ק אדמו"ר שליט"א "ומוכרח שתפלת לאה היתה ארבעים יום לאחר יצירת הולד".

לכאורה צ"ע, מה מכריח לנו שמדבר כאן לאחר ארבעים יום, שהרי רבינו בחי' בפירושו כאן ואחד מבעלי התוספות (נדפס בתוספות השלם לרש"י) כתב דמעשה דלאה בתוך מ' יום הוה. וז"ל: "אינו ר"ל שדינה היתה זכר בבנין ונהפך לנקבה על ידי תפלת לאה, אלא עתידה (הדגש שלי) היתה דינה להיות זכר ונהפך לנקבה ונתבטלה הגזירה . . . אבל ודאי שלא נבראה דינה זכר" עכ"ל.

וכן דעת רבינו בחי' בפ' ויצא ל, כא וז"ל: "ולפי הפשט מה שהתפללה וחזרה נקבה לכבוד רחל עשתה כן, הוא שאמרו בברכות פרק הרואה שהתפללה תוך ארבעים יום".

*

ד

למה לא פירש"י זה לעיל בסוף פ' וירא דבתואל ילד את רבקה

יש בפירש"י זה עוד קושליא: שהרי לעיל כב, כ כתוב: ילדה מלכה גם היא בנים לנחור, הרי הבנים תלה באשה, ובתואל ילד את רבקה (שם פסוק כג) תלה הנקבה באב, וכן דרשו בתנחומא ישן פ' תזריע, וכ"ה בויקרא רבה שם, ולמה רש"י אינו מפרש שם?

לכן אפשר לומר שמקור לרש"י הוא התנחומא דויקרא,

ולא הגמרא דברכות ונדה. *

בוירא כב, כ אין מקום לשאול בפשטות הפסוקים למה כתב ובתואל ילד או ילדה מלכה גם היא בניס. דשם מזכיר **הקרובים** של אברהם, מלכה ובתואל, ומזכיר שאצלם נולדו בן או בת, גם הבן קטן יודע זה מהחיים שלו שמספרים שאצל הקרוב שלו נולד בן או בת, אבל כאן בויגש כשמזכיר שאצל לאה נולדו הבנים ומאותה האם נולדה הבת ומזכיר "ואת דינה בתו", שואל הקטן למה מחלק בין הבנים להבת.

לכן הוצרך רש"י לפרש "ללמדך".

ולכן רש"י מעתיק התיבות "אלה בני לאה ואת דינה בתו", דלכאורה כיון שמפרש תי' "ואת דינה בתו" למה מעתיק גם התיבות "אלה בני לאה". וכן הוא ברוב דפוסים רש"י הישנים.

ויש עוד להאריך בעוד פרטים, ואכמ"ל.

הרב אהרן חיסריק
- תושב השכונה -

ה

**מזה שלא הוצרכה להתפלל שיתהפך מוכח
שהחסרון הי' שהיא הזריע תחילה**

בקשר למה ששאל כ"ק אדמו"ר שליט"א בהתוועדות דש"ק פ' ויגש ה' טבת! ש.ז. בפירוש רש"י עה"פ "אלה בני לאה ואת דינה בתו" נ"ל לומר שאי"ז מוכרח לומר לדעת רש"י שהיא התפללה אחר ארבעים יום כי:

* אבל ממ"ש רש"י כאן "ללמדך אשה מזרעת וכו'" משמע שהוכחה הוא רק מכאן ואין צריך הוכחה מלעיל.

המערכת

(א) מדוע היא המתינה להתפלל לאחר ארבעים יום דהרי תפילה לא מהני (ולא סומכים על הנס) (ראה גמ' ברכות ס' ע"א).

(ב) מדוע רש"י לא כתב שקרא נס (כדרכו בכמה מקומות שאם הי' נס כותבו).

(ג) מדוע רש"י כתב שם הלשון אם זה זכר בלשון של תנאי.

(ד) מדוע דוקא לאה התפללה ולא יעקב ובמיוחד שיעקב אהב את רחל מלאה. (אף שיעקב כבר אמר "התחת אלוקים אנוכי אשר מנע ממך פרי בטן").

אלא אפ"ל שלא התפללה בתוך ארבעים אף שלפני ארבעים א"א לקרוא זכר או נקבה. אך לאחר שהתורה כתב "אלה בני לאה". "הזכרים תלה בלאה ללמדך שאשה מזרעת תחילה יולדת זכר (דהיינו ששייך להיות מציאות של זכר (עכ"פ בכח) לפני ארבעים ע"י שהאשה מזרעת בתחילה א"כ אצל דינה לאה ידעה שהוא יהי' זכר ולכן היא התפללה שתהפך לנקבה ותפילה מהני בתוך ארבעים לתירוץ א' בגמרא ברכת שם (וראה תוס' סנהדרין כ"ב ע"א) וזה לא הוי נס, ומאחר שהיא נולדה בת התורה יחסה ליעקב "ואת דינה ביתו" ומזה לומד רש"י איש מזריע תחילה יולדת נקבה למרות שאצל דינה זה לא הי' כן אך מזה שלא הוצרכה להתפלל עליו מוכח שהחיסרון הוא שהיא הזריעה תחילה ולא יעקב דאם יעקב הי' מזריע תחילה היתה יולדת נקבה בלי תפילתה ודוקא מכאן ההוכחה לשאר מקומות דמכאן מוכח דכלל זה הוא חזק כל כך שצריכים להתפלל לשנות זאת ועד שעוד לפני ארבעים כבר נקרא הולד זכר או נקבה בכח.

ועפ"ז מובן מדוע לאה התפללה ולא יעקב, כי החסרון בלאה שהיא הזריעה תחילה ולא יעקב.

ולכן גם כתב רש"י אם זה זכר כי סוף סוף בפועל היא עדיין לא זכר והכוונה היא אם זה יהיה זכר ודו"ק.

הרב אברהם אלשול
- לוד - אה"ק -

ו

מיני' ובי' לומדים

נראה לומר דאדרבא מיני' ובי'!

מפרש"י על הפסוק ל, כא ראי' חזקה להפסוק מו, טו
ש"אשה מזרעת תחלה יולדת זכר" (וממאורע שהי' כן בפועל)
מזה שהיא היתה כ"כ בטוחה שהולד זכר, עד (שלא היתה לה
שום דרך אחרת, אלא) שהתפללה לנס (היפך הטבע - שהטביע
הקב"ה במע"ב) שיתהפך לנקבה, נמצא שההזרעה היתה מאשה
והולד הי' זכר (עד (ואילו לא) הנס).

(ומ"ואת דינה בתו" לא למדינן מעצם היות דינה בתו
דהרי בפועל היא לא בא מזה שאיש מזריע תחלה, אלא מנס,
אלא הראי' שאיש מזריע תחלה יולדת נקבה, מזה שדומיא
ל"אלה בני לאה ואת דינה בתו":

(דרשת רבי צדוק שגם לידת הנקבה תלוי בזריעת הזכר
תחלה "ואת דינה בתו וגו'" דומיא) ד"אלה בני לאה
וגו'" (הזכרים תלה בלאה והנקבות תלה ביעקב (ומכ"ן
דדומין הם), ללמדך (לא רק ש)אשה מזרעת תחלה יולדת זכר
(אלא שתלה הכתוב זכר בנקבה ו)גם) נקבה בזכר, דהיינו
גם כש)איש מזריע תחילה יולדת נקבה (ולא כמו אם הזריעו
בב"א דילולדת זכר או נקבה).

(ולפ"ז יומתק לשון רש"י (בשינוי מלשון הגמרא
ברכות ס, א) "והתפללה עליו ונהפכה לנקבה" דידעה שהוא
זכר, מכיון שאשה מזרעת תחלה וכו'.

וגם מה שרש"י מהפך הסדר ומקדים "אשה וכו'" ואח"כ
"איש וכו'" ודלא כהגמרא (שם) שמקדים איש וכו' ואח"כ
אשה וכו'.

והעירני חכם א' דלפי"ז אם היא היתה בטוחה שהולד
זכר איך מתאים הל' "אם זה זכר"? וי"ל "אם זה זכר" פי'
או ע"ד "אם כסף תלוה" (וראה רש"י עה"פ), או "אם זה

(גם יולד) זכר דהרי חשבה מיד להתפלל ובטח קיוותה שתפלתה תתקבל ויהי' נס).

הרב מנחם נחום גערליצקי
- מנהל מוסד כולל תפארת זקנים לוי יצחק -

ז

תירוץ המהרש"א שהוחלף דינה עם יוסף

עי' מהרש"א נדה לא ע"א ד"ה את דינה שהרא"ם תרצו דחוקים ובשם פענ"ח ר"ז שמעתי לתרץ הא דנפכה דינה לבת היינו שהזכר שבבטן לאה ניתן בבטן רחל והנקבה שבבטן רחל ניתן בבטן לאה דהשתא אתי שפיר צירתה של דינה נקבה עכ"ד וכן מוכיחין דברי הפייטן ביוצר של ר"ה עובר להמיר בבטן אחות כו' סלוף דינה ביהוסף כו'.

ובפשט"מ מהו הנ"מ בהנס אם ישתנה ע"י נס מזכר לנקבה ובפרט אחר מ' יום או להחליף? אבל צ"ע אם הלשון נהפך יכול להיות ג"כ חילוף? *

הרב כתריאל ברוך קאסטעל
- תושב השכונה -

* בכלל נראה להוכיח דרש"י לא סבירא לי' כהמהרש"א דאי נימא כהמהרש"א שדינה באמת היתה עוברה של רחל, א"כ י"ל בפשטות דלכן כתיב **דינה בתו**, ולא בת לאה כיון שבאמת לא היתה בתו של לאה אלא של רחל, ומנלן להוכיח מכאן דאש מזריע. תחילה יולדת נקיבה דילמא שאני הכא מפני שהיתה עוברה של רחל ונחלפה בלאה, ומוכח דרש"י סב"ל שהיתה באמת עוברה של לאה.

המערכת

ח

הנס הי' שנעשה כזריעה חדשה

אולי יש לומר:

הנס שנהפך לנקבה (ע"י תפלת לאה) לא הי' שהגוף ישתנה לגוף אחר אלא שהגוף יהי' נימוח ויעשה זרע הראוי להוליד ובאופן שהנקבה עדיין לא הזריע שאז ישנו הענין שזכר הזריע תחילה ואז הי' סדר עיבור חדש ע"פ טבע של כל נקבה.

ואין זה חידוש גדול יותר מהחידוש שגוף נהפך לגוף כי השינוי בין גוף הזכר לגוף הנקבה זה שינוי כללי ובדוגמת ברי' חדשה.

וגם להעיר שפעולת נימוח הולד מצינו גם ע"פ טבע בדין הידוע שאין שליה בלא ולד כי ודאי הי' ולד אלא שנימוח ונוגע להלכה לדין בכור וטומאה וטהרה אלא שפיר הנס הי' שלא נהפך לליחה וכיו"ב. רק לזרע הראוי להוליד.

ויתכן שגם זמן העיבור לא נמשך בדרך הרגילה אלא יותר מהר כך שלא נוספו יותר ימים, וזה מרומז בזה שדינה היא בתו [ויש גם להוסיף שההכרח בפסוק היא לא רק מזה שדינה נקראה בתו של יעקב (כי זה אולי אפשר לומר כי דינה היתה בת יחידה של יעקב) אלא שהפסוק יכול לקראה בת יעקב כשמנה כל השמות של ילדי לאה כמו אצל סרח בת אשר שכתב קודם סיכום כללי של אלה בני לאה ורק אח"כ הזכיר פעם ראשונה את דינה זה מראה שדינה לא שייכת כלל לבני לאה בגלל שיצירת נקבה שונה וזה מדויק ברש"י א) מעתיק המלים אלה בני לאה ואת דינה בתו. ב) הלשון הוא נקבות ולא דינה בגלל שבדינה יש גם טעם פרטי כנ"ל. ג) הלשון הוא ללמדך ולא מפני בגלל ששינוי סדר בפסוק שייך יותר לשון לימוד].

הת' שנ"ז פבזנר
- תלמיד בישיבה -

עד"ז כתבו: הת' שלום זאלע אדאבע - תות"ל 770.
יוסף יצחק כהן - תות"ל 770.

ס

ע"ד הנ"ל

אולי אפשר לתרץ:

כוונתו של רש"י נתהפך לנקבה - פי' למפרע, היינו שהקב"ה החזיר את הולד לשורשו הראשון היינו הזרע והפך את סדר הזרעים.

ויומתק פי' זה על פי ביאור הפילוסופים (שמובא בלקו"ש חלק י"ב פ' תזריע ובלקו"ת) "למה אשה מזריעה תחילה יולדת זכר - לפי שאשה מזרעת תחילה, הרי טיפת הזכר באה באחרונה ועילאה גבר משא"כ אם האיש" וכו'.

היינו שה' לא היה צריך אלא להפך את מקום הזרעים ולפי פי' זה מובן ל' נתהפך (לנקבה) שהרי גם בן חמש למקרא מבין שפירושו אינו ביטול מציאות הקודמת והתחדשות מציאות אלא רק שאותה מציאות מתהפך (ע"ד מאכל שהופכים אותו בתבור).

וגם לפי אדמה"ז שחולק על פי' הפילוסופים ואומר:

"באמת דוחק גדול בפי' לשון אשה מזרעת תחלה דמשמעה שממנה דוקא בא הזרעת הזכר ולא ע"י שהזכר מזריעה לבסוף".

זהו גם דוקא מצד שהאשה הזריעה תחלה, וא"כ לא צריך אלא להפך את זמן הזריעה.

ובנידון דידן גם לפי הפי' של אדמה"ז מובן שזה שנתהפך לנקבה, הוא ע"י שה' החזיר את הולד לשורשו שהוא זרע האם וקידם את זרע של יעקב לזרעה ומיד התפתח מחדש לנקבה כי איש מזריעה תחילה וכו'.

הת' בנימין פורטל

- יתות"ל 885 -

י

ביאור ע"פ אג"ק כ"ק אדמו"ר שליט"א וכעין הנ"ל

ראה באגרות קודש מאת כ"ק אדמו"ר שליט"א ח"ג ע'
מג בהערה וזלה"ק:

"ע"פ הנ"ל אין להקשות דלמה המתפלל לאחר מ'
יום שתלד אשתו זכר ה"ז תפלת שוא (ברכות נד, א) דהא
אפשר דע"י שידע **מראש** שיתפלל יעשה מתחלה הולד לזכר
- ול"ק דכיון שהידיעה היא מקפת, אינה פועלת על
הפועל". עכ"ל.

וא"כ בנדו"ד א"ל שלבן חמש יהי' קשה שלא התפלל
תפלת שוא דהרי זה מדובר לאחר ארבעים יום, ומתרץ
לעצמו שאם הקב"ה יכול להפוך הולד אחר ארבעים יום, בטח
הוא יכול להפוך הזריעה לפני ארבעים יום (שא"כ אין זה
תפלת שוא כנ"ל) ונהפך הזריעה להיות בדיוק - כמו שיהי'
- אם האיש יזרע תחלה.

הת' חיים שמוקלער
- תות"ל 770 -

יא

פירשו רבותינו בפ' ויצא אינו פשוטו של מקרא ממש כבפ' ויגש

נראה לתרץ דדרשה זו בפ' ויגש הוא לפי **פשוטו** של
מקרא, משא"כ הדרשה בפ' ויצא כתב רש"י "פירשו
רבותינו".

[שמזה מוכח דאינו הכרח בפשוטו של מקרא וע"ד
דאינתא בלקו"ש ח"ג ע' 74 בהערה 16 ובס' כללי רש"י פרק
ה' אות 8] אי"ז ממש לפי פשוטו של מקרא, ובמילא י"ל

שהם דעות חלוקות.

הרב דוד מלכה
- תושב השכונה -

עד"ז תירצו: הרב דובער פעלדמאן - תושב השכונה.
הרב מנחם מענדל מאראזאוו - תושב השכונה.

יב

את דינה מרבה תאומה וראית רש"י הוא מהתאומה

לכאורה יש לומר שהביאור ברש"י שהפסוק טו כותב
אלה בני לאה ואת דינה בתו, לכאורה ואת מיותר, הי'
יכול לכתוב "ודינה בתו". ומזה שכתב "את" רש"י הבין
שזה רמז ללמד משהו. והביאור, שהרי רש"י בבראשית ד'
פסוק ב'. רש"י מסביר שם שזה שהתורה כתבה בנוגע לקין
והבל "את קין ואת אחיו את הבל". מלמד שנולד עם קין
תאומה. ואם הבל שכתוב פעמיים את שני תאומות.

וכן רש"י פה "ואת דינה" מסתמך על הבן חמש שלא
שכח את הביאור של רש"י לפני כן. ויודע ש"את" פה זה
בא לרמז, על התאומה של דינה. ולכן כשרש"י פה מעתיק
מהפסוק הוא מעתיק גם את המלה ואת דינה בתו. וזה
הכריח את רש"י.

מזה שתלה הזכרים בלאה, והנקבות תלה ביעקב, שזה
כלל את התאומה, ללמדך אשה מזרעת תחלה יולדת זכר, איש
מזריע תחלה יולדת נקבה, ובאמת מדינה לבד לא הי' אפשר
ללמוד שהרי בעצם היתה זכר, אלא מזה שרמז לך גם את
התאומה שלה שהיא באמת נולדה מצד ההזרעה של יעקב. מכאן
שאיש מזריע תחילה יולדת נקבה.

[וכמו שהגמ' בבבא בתרא דף קכ"ג ע"א מסבירה
שלכאורה מ"את דינה בתו" לומדים שנולדה תאומה עם דינה
וכן יוצא שהיו שבעים שירדו למצרים].

והגם שרש"י לקמן בפסוק כ"ו משמע שהוא לא מונה את התאומה בכלל השבעים שעלו. וא"כ הפסוק כאן מדבר רק על מי שעלה למצרים, אבל זה לא קשה כי י"ל שהפסוק לכן רק רמז, את התאומה של דינה, בזה שכתב "את דינה בתו" שהיא בתו של יעקב.

הת' ברוך מ. כהנא
- תות"ל 885 -

קיבלנו ג"כ תירוצים מ:

- הת' מיכאל חנוך גאלאמב - תות"ל 770.
 - הר' אלכסנדר מרדכי שפירא - תושב השכונה.
 - הר' אברהם הולצברג - תושב השכונה.
 - הת' מנחם שחט - תלמיד בישיבה.
 - הת' יוסף יצחק הולצברג - תות"ל 770.
 - הת' ברוך סבג - תות"ל 770.
 - הרב יוסף ליבעראו - כפר חב"ד.
 - הרב יוסף ווילאמאווסקי - תושב השכונה.
 - הת' אברהם הולצברג - תות"ל 770.
 - הרב לוי יצחק רובינשטאן - תושב השכונה.
 - הת' ש.ק. - תות"ל 770.
 - הת' י.י.נ. - תות"ל 770.
 - הת' י.י.ג. - תות"ל 770.
 - הת' מ.מ.פ. - תלמיד בישיבה.
 - הת' מ"מ אלפרוביץ - תות"ל 770.
 - הת' נ.ג. - תות"ל 770.
- ועוד.

יג. מה שהעיר הת' מנחם פעלדמאן בגליון העבר אודות מה שדיבר כ"ק אד"ש דבשבת קוראים רק קריאה דנשיא אחד משום דשבת אינו מכין לחול והק' שלכאורה יש לעיין מהא דמפטירין שבת ער"ח ההפטורה דמחר חודש.

ובעצם קושיא כעין זה כבר הק' כ"ק אד"ש ש"פ בראשית תשמ"ז וגם הובא בגליון העבר אות ה' וז"ל

ועוד "מחר חודש" אינו מבטא את תוכן דיוס זה כל אם התוכן דיוס שלמחרתו וכו' ונשאר כ"ק אד"ש בקושיא.

ומתרג' הקושיא ע"פ דרוש הר"ד סולובליציק ולפ"ז גם יתורץ קושית הת' מ.פ. ונקודת הבילאור שם דההוראה מהפטורה הוא: דיוס לפני חידוש הלבנה כאשר הלבנה חושך בתכלית מקוים אנו למחר חודש בלא ת משיח צדקיננו, עי"ש.

ונמצא דלפ"ז הפטרת מחר חודש אינו מכלין ליוס שלאחריו אלא דוקא שיך לאותו יוס שבת שלפני ר"ח.

הת' זאב אסטער
- תלמיד בישיבה -

א ג ר ו ת ק ו ד ש כ " ק א ד מ ו " ר ש ל י ט " א

יד. באגרות קודש מכ"ק אדמו"ר שליט"א ח"א ע' ה ואילך נדפסו הערות לשו"ת הצ"צ חיו"ד סצ"ג, ושם בע' יג כותב וזלה"ק:

המורס מתשובה זו דגילוח הזקן במספרים אף שלא כעין תער אסור מן התורה, וגם חייב מלקות משום לא ילבש גבר (וקצת מספקא לי' להצ"צ בחיוב מלקות). וכ"ז במקום הפאות - הן לאסור דלא תשחיתו, הן לאסור דל"ג, אלא דאנן לא בקיאי במקום הפאות ולכן אסור מספק בכל מקום.

אבל בדרוש תער השכירה ס"ו כתב: וחמור יותר - נזיר - מגילוח הזקן בכל אדם, שאינו אסור מדאורייתא רק בתער משא"כ בנזיר וכו'. ואינו יודע איזה שנאה רבי במשנה אחרונה. אבל גם עפ"ז, כלון שעכ"פ מד"ס אסור גם במספרים ממילא הרי אין האנשים עושים כן, וא"כ תו חילל ע"ז אסור דלא ילבש גבר, ולוקה מה"ת משום זה להנ"ל. עכלה"ק.

הנה כ"ק אדמו"ר שליט"א מספקא לי' אם שו"ת הנ"ל נכתב לראשונה או דרוש דתער השכירה.

ולפום ריהטא יש להעיר כי התשובה הנ"ל לכאורה נכתבה לא מאוחר מט"ו שבט תרי"ב [יום הסתלקות ר' נחמי' דובראוונער - ראה בית רבי (לה"ק) ע' 138. שו"ת דברי נחמי' חהאב"ע נדפס בשנת תרכ"ו ובהקדמה לשם: זה ס"ו שנה מאת הלקח כו'] וכדלקמן. והדרוש דתער השכירה הוא משנת תרט"ז [אגרות שם ע' ד'].

שו"ת דברי נחמי' נדפסו בזמנים שונים כמצויין בהספרים. שנים מהם חאו"ח ואבה"ע נדפסו בוויילנא [ושם: (א) מפתחות. (ב) הקדמה. (ג) לוח התיקון]. וחיו"ד נדפס בווארשא [חסר כל הנ"ל].

בחלק יו"ד בין סימן קעז לסימן קצ נשמטה [מסיבות טכניות? או בכוונה?] תשובה סקפ"א ונדפסה בסוף החלק, ובסימא נדפס ששייך לעיל קודם סימן קצ.

בריש התשובה סקפ"א נרשם: **תשובה לגדול א'** [נוסח הרגיל כשאין רוצים להודיע למי נכתב? או שאין ידוע למי נכתב?] **ע"ד שינוי הבגדים** [זהו המדובר ברוב (כמעט 2/3) התשובה, אמנם בחלק האחרון - ולא נרשם בהכותרת - מדבר אודות איסור תגלחת הפאות והזקן].

מחלק הראשון של התשובה לכאו' א"א להוכיח למי נכתבה אבל מחלק השני לפום ריהטא יש להבין למי נכתב [ולכן לא נרשם בראשה למי וכו' - ולהעיר מההקדמה לשו"ת דברי נחמי' חאו"ח ד"ה ובטרם שהחסידיים **סוענים** וכו'].
והראי' לכל זה:

(ב) חלק האחרון (שבהתשובה) ד"ה "ולפ"ז" כותב:

(א) אלא **שכ"ק** שי' העיר . . . ופשיט' לי' **לכ"ק**.
ביטוי שהדברי נחמי' משתמש לפעמים בתשובותיו לכ"ק אדמו"ר הצ"צ כמובן לאחר הנשיאות (תקפ"ח?-תרי"ב).

(ב) מביא את דברי הרשב"א **הידועים** - אבל ראה מ"ש ע"ז הדברי נחמי'.

(ג) מביא את האיסור **דלא ילבש** והדברי נחמי' **חולק**

ע"ז. ומסיק אבל עפ"י האריז"ל . . אבל במנהגי האריז"ל לאו כ"ע חוששין לזה לפנים.

ובאם כנים הדברים הנ"ל [כי אין הכרח לכאן שקאי על תשובה זו דוקא. ובפרט שעל חלק גדול מהתשובה לא העיר הדברי נחמי' ועצ"ע] יש לעיין אם יש לזהות חלק הראשון שבהתשובה עם שו"ת הצ"צ חיו"ד סצ"א. ואם שגתי את"מ.

הרב ישעי' נחום ראבינאוויטש
- בני ברק - אה"ק -

ל ק ו ט י ש י ח ו ת

טו. בלקו"ש י"ט כסלו ש.ז. עמ' 10. על המובא באגה"ק שבתניא סכ"ו (קמב, ב) ש"דוקא בדורות אלו האחרונים מותר **ומצוה** לגלות זאת החכמה", נאמר בהע' 8 (על התיבה **אלו**): ואולי צ"ל **אלה**, עכ"ל. ולא הבנתי הכוונה בהע' זו, שהרי כל החילוק בין **אלו לאלה** הוא לכאורה חילוק בין לשון תורה ללשון חכמים (**"אלה הדברים"** בלשון תורה, **"אלו דברים"** שאין להם שיעור" בלשון חכמים), ומדוע להעדיף במקום זה דוקא את לשון תורה?

*

טז. שם: בהע' 9 (על התיבה **ומצוה**) נאמר: ראה תניא קו"א... (קנו, ב) שהיא **"מצוה רמה ונשאה וכו'".** וצריך ביאור מה הקשר בין **"מצוה לגלות** זאת החכמה" לבין מה **שידיעת** סדר ההשתלשלות היא **"מצוה רמה ונשאה"**.

*

יז. שם: עמ' 12: **"בספרו לקו"ת מבאר אדה"ז** (ובשקו"ט ע"ד הנגלה) **"דלימוד הזהר וכהאריז"ל הוא בכלל שליש המקרא"**. ויש להעיר כי מכתבי היד של המאמר (ביאור לא תשבית) וכן מהנדפס באוה"ת ענינים (עמ' רפח-רצג) שהוא כפיה"נ הנחת אדמו"ר הצ"צ מאותו מאמר, נראה שעכ"פ

אריכות השקו"ט בנגלה היא מאדמו"ר הצ"צ.

*

חל. שם: בסיום השיחה (וכן בכ"מ) מובאת לשונו של הבעש"ט באגרת קדשו "קאתי מר" (ובמקומות אחרים: "אימתי קאתי מר"). וצ"ע, שהרי לתיבת קאתי אין משמעות בנדו"ד, מאחר וזו צורת זמן ההוה. ובמכתבו של הבעש"ט נאמר בצורה פשוטה ומובנת: אימת אתי מר. וכך הוא הלשון בגמ' סנהדרין דף צח ע"א.

הרב דוד גלבשטיין
- ירושלים עיה"ק -

ח ס י ד ו ת

יט. בד"ה ביום השמיני שלח מל"ק אדמו"ר שליט"א תשמ"א שיל"ל בש.ז. ע' 3 כותב: דהגם ש"שלח (המלך) את העם ויברכו את המלך. . . היל' רק פעם אחת. . . משא"כ בהשנים שלאח"ז לא מצינו שהוצרכו ליטול רשות מהמלך (ולברך אותו).

ולפום ריהטא יש לעיין מתוספתא פ"ד דסוכה מובא ברש"י יומא (לסימן דפז"ר קש"ב) ד"ה ברכה לעצמו ברכה שהיו מברכים לתפלת חיל המלך ע"ש. וברש"י ר"ה ד, ב ברכה לעצמה שהיו מברכין את המלך זכר לחנוכה הבית ועד"ז ברש"י חגיגה יז, א. וברש"י סוכה מח, א ד"ה ברכה לעצמו את יום השמיני ובתוספתא משמע שמברכין את המלך ע"ש. ואף לרש"י סוכה אין הכרח (לכאן) שהשני פירושים חולקים לענין המציאות, אלא בפל' הסימן דפז"ר קש"ב.

הרב נחום בריקמאן
- תושב השכונה -

פ ש ו ס ו ש ל מ ק ר א

כ. התחלת פרשתינו (מז, כח): ויחי יעקב בארץ מצרים שבע עשרה שנה ויהי יחי יעקב שני חילו שבע שנים וארבעים ומאת שנה.

עיון בבעל הטורים, וז"ל: מנה המועט תחלה מה שלא עשה כן באברהם ויצחק, עכ"ל.

ויש להוסיף, שגם בשרה לא מנה המועט תחלה.

וצריך להבין, למה אין רש"י מפרש זה.

*

כא. עיון באור החיים, וז"ל: צ"ל למה הוצרך לומר מה שחי' בארץ מצרים ועוד קשה לא הי' צ"ל אלא ויהי ימי יעקב וגו' קמ"ז וגו' ואני יודע לפי החשבון כי שבע עשרה שנה חי' בארץ מצרים למה שקדם בהודעה בפ' ויגש דכתיב שני מגורי שלשים ומאת שנה עוד למה הוצרך לומר שני חילו ולא הספיק לומר ויהי ימי יעקב.

...למה ימנה חשבון שני יעקב קודם שהגיע זמנו ליפטר כי הנך רואה כי אחר שמנה הכתוב ויהי ימי יעקב אמר אחרי מעשה השבעתיוסף ואח"כ אמר ויהי אחרי הדברים ויאמר ליוסף וגו' ומן הראוי לא הי' להזכיר סכום ימיו עד יום מותו, עכ"ל.

והנה כל אחד מהשאלות האלו הוא לכאורה שאלה פשוטה בפשטות הכתובים, וצריך להבין למה אין רש"י מתעכב על זה.

הרב וו. ראזענבלום
- תושב השכונה -

כב. בפרק מז פסוק כט: "שים נא ירך" מפרש רש"י: "והשבע".

(א) לכאורה מיותר. הרי זה ידוע גם מהמשך הדברים "השבעה לי וישבע לו" מה מחדש רש"י בפירושו בזמן שגם אצל עבד אברהם נאמרו אותם דברים לגבי שבועה.

(ב) למה דוקא ירך יעקב למה לא לרך יוסף שהוא נשבע בנקיטת חפץ, אפילו שנגיד שיעקב קדם אבל גם יוסף נימול וחזק יותר אצל האדם עצמו?

הת' רחמים גינדי הכהן
- תות"ל 885 -

כג. בפירש"י ד"ה ויקרבו ימי ישראל למות (מז, כט): כל מי שנאמר בו קריבה למות לא הגיע לימי אבותיו יצחק חי ק"פ ויעקב קמ"ז בדוד נא' קריבה אביו חי פ' שנים והוא חי ע', עכ"ל.

עיין בשפתי חכמים.

אבל אם משום זה, ה' לכאורה יותר מתאים אם ה' כתוב **תחילה** ויקרבו ימי ישראל למות. . ויהי ימי יעקב וגו'.

וממה שכתוב: ויקרבו ימי ישראל למות ויקרא לבנו ליוסף וגו', משמע שזה טעם על מה שקרא ליוסף דהיינו שיעקב הרגיש בעצמו (מצד חולשתו וכדומה) שהוא קרוב למות.

ועיין ברמב"ן, וז"ל: ...כל הרגיש בעצמו אפיסת הכחות ויתרון החולשה. . ולכן קרא לבנו ליוסף, עכ"ל.

עוד צריך להבין:

גם במשה רבינו נאמר "קריבה למות" בפרשת וילך (לא, יד): ...הן קרבו ימיו למות וגו', ולא הגיע ימיו לימי עמרם אביו, שחי שבע ושלשים ומאת שנה (וארא ו, כ), ולמה לא הביא רש"י ראי' ממשה רבינו.

ולאידך גיסא, תרח, אבי אברהם חי ר"ה שנה (סוף פרשת נח), ואברהם חי מאה ושבעים וחמש שנה (חילי שרה

כה, ז).

ואם כן, למה לא נאמר באברהם ויקרבו ימי אברהם וגו'.

הרב וו. ראזענבלום
- תושב השכונה -

כד. בפרק מז פסוק לא: "ולשתחו ישראל" מפרש רש"י:
"תגלא בעידניה סגיד ליה".

מה הקשר בין שני הדברים ומה זה מסביר יותר טוב את הפסוק.

הת' רחמים גינדי הכהן
- תות"ל 885 -

כה. בפסוק ויהי אחרי הדברים האלה ויאמר ליוסף הנה אביך חולה וגו' (מח, א).

והנה מפשטות הדברים משמע שזה הי' קרוב להזמן שקרא יעקב ליוסף, בפסוק (מז, כט), שהרי כבר נאמר שם "ויקרבו ימי ישראל למות", שפירש הפשוט בזה הוא שהי' הזמן קרוב למיתתו של יעקב, ולכן קרא ליוסף וכו'.

ולפי זה צריך להבין:

למה נאמר "ויהי אחרי הדברים וגו'" ולא נאמר "ויהי אחר הדברים וגו'".

כי, עיין בפירש"י בפרשת לך לך בד"ה אחר הדברים האלה (טו, א), וז"ל: כ"מ שנאמר אחר סמוך אחרי מופלג, עכ"ל.

ועיין בפרשת ויצא בפירש"י ע"פ (כב, כ) ויהי אחרי הדברים האלה ויגש וגו' וז"ל: בשובו מהר המורי' הי' אברהם מהרהר ואומר... בשרו הקב"ה שנולדה רבקה בת זוגו וזהו אחר הדברים האלה הרהורי דברים שהיו ע"י

עקידה עכ"ל.

עידן בשפתי חכמים שמביא הרא"ם וז"ל: ...ובשרו הקב"ה שנולדה רבקה דמשמע מיד אע"פ שכתוב אחרי ורש"י ז"ל פירוש בכ"מ כל מקום שנאמר אחרי מופלג הוא י"ל דקרי' מופלג כל זמן שלא יהי' תיכף ממש בלי שום איחור עכ"ל.

ואולי כן אפשר לתרץ גם בנידון דידן.

ובאותו ענין:

בפרשת וירא כתיב (כב, א) ויהי אחר הדברים האלה ופירש שם רש"י, וז"ל: יש מרבותינו אומרים אחר דבריו של שטן שהי' מקטרג ואומר מכל סעודה שעשה אברהם לא הקריב לפניך פר א' או איל א' אמר לו כלום עשה בשביל בנו אילו הייתי אומר לו זבח אותו לפני לא הי' מעכב וי"א אחר דבריו של ישמעאל שהי' מתפאר על יצחק שמל בן י"ג שנה ולא מיחה אמר לו יצחק באבר אחד אתה מיראני אילו אמר לי הקב"ה זבח עצמך לפני לא הייתי מעכב, עכ"ל.

והנה ידוע מפירש"י, שיצחק הי' בן ל"ז שנה בשעת העקידה, ודבריו של שטן הי' לכאורה תיכף לאחר הסעודה שעשה אברהם "ביום הגמל את יצחק" (וירא כא, ח), (כי על פי סברא, קטרג השטן מיד, ולמה לו להמתין בזה).

ואם כן, צריך להבין, הרי כבר עבר בערך ל"ה שנה מזמן שקטרג השטן עד העקידה, ולמה לא אמר הכתוב "ויהי אחרי הדברים האלה".

זכך לפירוש השני שבפירוש רש"י, "אחר דבריו של ישמעאל שהי' מתפאר על יצחק וכו'",

צריך להבין:

הסברא נותנת לישמעאל לא המתין להתפאר על יצחק עד שיצחק הי' בן ל"ז שנה, ובודאי עשה זה בהזדמנות ראשונה שהי' יכול לדבר עם יצחק (דהיינו שיצק הבין מה שדיבר עמו), וזה הי' לכאורה שנים רבות קודם זמן העקידה,

ואם כן, גם לפי פירוש זה צריך להבין למה אמר הכתוב "ויהי אחר הדברים" ולא "ויהי אחרי הדברים".

ובכלל צריך להבין, למה אין רש"י מפרש כאן מהו "הדברים האלה", על דרך שמפרש בפרשת לך לך (מח, א), ובפרשת וירא (כב, א. כב, כ) שמכללות פירושו שם נראה לכאורה שתיבות "הדברים האלה" הם מיותרים, שאם לא כן ה' יכול לכתוב "ויהי אחר זה" או "אחר זה" וכדומה. וכמו שמצינו בפרשת שמות (ה, א): "ואחר באו משה ואהרן וגו'" ולא כתיב שם "אחרי הדברים האלה" וכדומה.

הרב וו. ראזענבלום
- תושב השכונה -

כו. בפרק מח פסוק ב: "ויתחזק ישראל" שלמדים שחלק כבוד למלכות.

עיון בשפ"ח החילוק בין כאן ללעיל "ושתחו ישראל".

צריכים להבין מהו הצורך בדוגמאות גם ממה שהם מאלו מה זה מוסיף הסבר.

הת' רחמים גינדי הכהן
- תות"ל 885 -

כז. בפרשתינו פרק מ"ח פסוק ז' מעתיק רש"י המלים ואני בבאי מפדן וגו' וז"ל: ואע"פ שאני מטריח עליך להוליכני להקבר בארץ כנען ולא כך עשיתי לאמך שהרי מתה סמוך לבית לחם.

וצריך להבין במה שאמר יעקב ליוסף שאני לא עשיתי כך לרחל וקברתי אותה בדרך אפרת ולא הולכתי אותה לקברה בחברון אבל אעפ"כ אתה תוליכני לארץ ישראל דלכאורה אינו מובן:

(א) הרי יעקב אינו מחוייב להולך רחל לחברון שהרי

אינו חייב לכבד אותה משא"כ יוסף מחוייב לכבד את יעקב שהוא אביו.

(ב) כיון שבד"ה ואקברה שם מבאר רש"י שזה ה" ע"פ הדיבור אזי מובן למה קבר אותה בדרך אפרת מפני שזה ה" ע"פ הדיבור ולמה אמר יעקב ליוסף שאע"פ שאני קברתי אותה בדרך אפרת ולא הולכתי אותה לחברון אבל אתה תוליכני לארץ ישראל הלא הטעם שיעקב קבר וחל בדרך ה" ע"פ הדיבור.

*

כח. שם מעתיק רש"י המלים כברת ארץ וז"ל: מדת ארץ והם אלפים אמה כמדת תחום שבת כדברי רבי משה הדרשן ולא תאמר שעכבו עלי גשמים מלהוליכה ולקברה בחרון עת הגורד ה" שהארץ חלולה ומנוקבת ככברה.

וצריך להבין:

(א) הרי רש"י כבר פירש את זה בפרשת וישלח פרק ל"ה פסוק ט"ז ולמה מפרשו כאן עוד הפעם.

(ב) למה משנה בפירושו שכאן אומר כמדת תחום שבת וכו' ושמה מביא מנחם פי' ואגדה ואני אומר וכו' ועוד שנויים.

(ג) למה מביא שמו של בעל המאמר (רבי משה הדרשן).

הת' אליהו מיכל הלוי לאבקאווסקי
- תלמיד במתיבתא -

כט. בפרק מח פסוק ז: "ואקברה שם", מוסבר ברש"י הסיבה למה קבר אותה שם וממשיך אח"כ ואונקלוס תרגם וכו'.

וצריך להבין:

מה הקשר לד"ה זה הרי פי' התרגום שניך לפי' המלים כברת ארץ.

*

ל. בד"ה כברת ארץ - מדת ארץ והם אלפילים אמה כמדת תחום שבת, כדברי רבי משה הדרשן, עד כאן שיין לפי כברת ארץ. אך ההמשך לכאורה שיין לפירוש המלים ואקברה שם, ולא לד"ה זה.

ואולי אפשר לומר ובפשטות כפי שביאר כ"ק אדמו"ר שליט"א כמ"פ שואקברה שם אינו ד"ה חדש אלא המשך ללעיל מיני, ומעתיק לשון הפסוק בהמשך הביאור, והבחור הזעזער חשב שיש כאן ד"ה חדש, ועפ"ז מתורץ ב' השאלות הנ"ל.

הת' רחמים גינדי הכהן
- תות"ל 885 -

לא. בפירש"י ד"ה ואני בבואי מפרדן וגו' (מח, ז):
ואע"פ שאני מטריח עליך להוליכני להקבר בארץ כנען ולא כך עשיתי לאמך שהרי מתה סמוך לבית לחם, עכ"ל.

וצריך להבין:

בתחלת פרשתינו כתוב שיעקב קרא ליוסף ואמר לו:
...אל נא תקברני במצרים וגו' ושכבתי עם אבתי ונשאתני
ממצרים וקברתני בקברתם וגו',

ולמה לא אמר יעקב ליוסף, **באותו מעמד ומצב** "ואני
בבואי מפרדן וגו'", , שלכאורה זהו **ממש** ההמשך לתוכן
הדיבור שהי' מדבר עמו **באותו שעה**,

משא"כ כשבא יוסף בפעם השני ליעקב (כששמע שהוא
חולה) והביא עמו מנשה ואפרים, אז הי' **עיקר** תוכן
הדיבור של יעקב עם יוסף בנוגע למנשה ואפרים, ובנוגע
לקבורתו לא מצינו שידבר אז עם יוסף, (ומובן בפשטות
למה לא דיבר אז עמו, מפני **שכבר** דיבר עם יוסף בנוגע
לזה בפעם הקודם, וכבר **נשבע** יוסף שיקיים זה, ולא הי'
לו עוד מה לדבר עמו בנוגע לזה), ומהו ההמשך והשייכות
של "ואני בבואי מפרדן וגו'" להמדובר **באותו שעה**.

ולכאורה אם הי' ליעקב איזה חשש וחשד שאולי לא יקיים יוסף הבטחתו (ומפירש"י ד"ה ואקברה שם (מח, ז) וז"ל: **וידעת** שיש בלבך עלי", עכ"ל. ולא אמר "ושמא יש בלבך עלי" משמע שזה לא הי' רק **חשש** אלא דבר **ברור** ליעקב) מצד הקפדתו עליו, (או אע"פ **שיקיים** דבריו, יהי' מקפיד עליו) האט ער דאס **גלייך** געדארפט באווארנען, והלא מה שקרא ליוסף הוא מפני "**שקרבו** ימיו למות", און אויף **ווען** האט ער דאס **אפגעלייגט** צו באווארנען.

*

לב. בפירש"י ד"ה קחם נא אלי ואברכם (מח, ט): זהו שאמר הכתוב (הושע יא) ואנכי תרגלתי לאפרים קחם על זרועותיו תרגלתי רוחי בשביל אפרים עד שלקחן על זרועותיו, עכ"ל.

וצריך להבין, מה אינו מובן כאן. ואיך מתורץ מה שאין מובן כאן על ידי זה שרש"י מפרש פסוק זה בהושע שהבן חמש עוד לא למד.

ועיין שם בהושע שרש"י מפרש פסוק זה באופן אחר.

ולמה לא פירש רש"י כאן מהו הפירוש של "תרגלת".

הרב וו. ראזענבלום
- תושב השכונה -

לג. בפרק מח פסוק י: "ועיני ישראל כבדו מזקן לא יוכל לראות ויגש אתם אליו וישק להם ויחבק להם".

בפרשת וישלח (אצל עשו) כתיב: "וירץ עשו לקראתו ויחבקו ויפל עך צוארו וישקהו ויבכו".

צריכים להבין מהו ההבדל בין הכתוב בפרשתינו שמקדים נשיקה לחיבוק, ובפ' וישלח (אצל עשו) מקדים חיבוק לנשיקה.

*

לד. שם פסוק יב: "ויוצא יוסף אתם מעם ברכיו וישתחו לאפיו ארצה". פירש"י: לאחר **שנשקם** הוציאם יוסף מעם ברכיו כדי לישבם זה לימין וזה לשמאל לסמוך ידיו עליהם ולברכם.

וצריכים עיון שהרי החיבוק דיעקב בא לאחר הנשיקה, ומדוע כותב רש"י "לאחר **שנשקם** שהרי מפטות סגנון הסיפור משמע שהי' לאחר החיבוק ג"כ, כפשוט.

הת' רחמים גנדי הכהן
- תות"ל 885 -

לה. פרשתינו פרק מח פסוק יג רש"י בד"ה את אפרים בימינו משמאל ישראל - מפרש רש"י: הבא לקראת חברו ימינו כנגד שמאל חברו וכיון שהוא הבכור מיומן לברכה, עכ"ל.

והנה חלק הראשון של רש"י הבא לקראת חברו ימינו כנגד שמאל חברו מתאים להד"ה את אפרים בימינו משמאל ישראל.

אבל מה שרש"י ממשיך וכיון שהוא הבכור מיומן לברכה אינו מובן דמה הוא הלשון וכיון **שהוא** הבכור דמשמע שמדבר אודות אפרים שלשון רש"י משמע המשך אחד ואפי' אם נאמר דקאי על מנשה כמו שהוא באמת שהוא הבכור לכאורה הי' רש"י צריך לכתוב כך: ד"ה ואת מנשה בשמאלו מימין ישראל, הבא לקראת חברו שמאלו כנגד ימינו וכיון שהוא הבכור מיומן לברכה, ע"כ.

הת' זאב אסטער
- תלמיד בלשיבה -

לו. בפסוק (מח, טז): המלאך הגאל אותי וגו'.

וצריך להבין, קודם פסוק זה כתיב: ...האלקים אשר התהלכו אבתי לפניו . . האלקים הרעה אתי מעודי עד היום הזה.

ולמה לא המשיך יעקב תיכף לאחר זה: ... יברך את הנערים וגו'. ולמה ה' צריך ל"אמצעי", דהיינו שהמלאך יברך את הנערים.

ועיין בספורנו, וז"ל: צוה שהמלאך הגואל אותי יברך את הנערים אם אינם ראויים לברכתך בלתי אמצעי, עכ"ל.

עוד צריך להבין, למה נאמר בפסוק (מח, טו): ... האלקים אשר התהלכו אבתי לפניו. . האלקים הרעה וגו', ולכאורה "האלקים" השני מיותר.

*

לז. בפסוק (מח, יז): וירא יוסף כי ישית אביו יד ימינו על ראש אפרים וירע בעיניו ויתמך יד אביו להסיר אתה מעל ראש אפרים על ראש מנשה.

עיין בכללי יקר בד"ה שכל את ידינו כי מנשה הבכור, וז"ל: יש מקשים למה שתק יוסף עד אחר שבירך אותם ואח"כ ויתמוך יד אביו להסיר אותה מעל ראש אפרים לאה לא עשה זה קודם שברכם, עכ"ל.

וצריך להבין למה לא התעכב רש"י על זה.

הרב וו. ראזענבלום
- תושב השכונה -

לח. בפרשתינו פרק מ"ח פסוק כ"ב מעתיק רש"י המלים בחרבי ובקשתי וז"ל: כשהרגו שמעון ולוי וכו' ד"א שכם אחד היא הבכורה וכו' והרבה יש לו דומים במקרא (תהלים כ"א) כי תשיתמו שכם תשית שונאו לפני לחלקים (שם ס') אחלקה שכם (הושע ו) דרך יצחו שכימה איש חלקו (צפני' ג') לעבדו שכם אחד.

וצריך להבין:

(א) מדוע אינו מביא הפירוש השני ד"א שכם אחד היא

הבכורה וכו' בד"ה הקודם של שכם אחד על אחיך כיון שזה פירוש על שכם אחד וגו'.

(ב) מדוע אינו מסתפק בראי' אחת מהכתובים.

הת' אליהו מיכל לאבקאווסקי
- תלמיד במתיבתא -

לט. בפירש"י ד"ה ויגוע ויאסף (מט, לג): ומיתה לא נאמרה בו ואמרו רז"ל יעקב אבינו לא מת, עכ"ל.

עיי' בשפתי חכמים, אל סוף סוף אינו מובן למה לא פירש"י בעצמו מהו הפירוש בזה.

ואם הגמרא צריך לפרש זה לבן חמש עשרה, כ"ש שצריכים לפרש זה לבן חמש.

הרב זו. ראזענבלום
- תושב השכונה -

רשימת ביאורי כ"ק אדמו"ר שליט"א בפירש"י דפ' שמות

פרק ופסוק	ד"ה	נת' בהתוועדות
-----	-----	-----

א,א	ואלה שמות בני ישראל.	שמות תשכ"ה (1)
-----	----------------------	----------------

א,ח	ויקם מלך חדש.	שמות תשל"ו (2)
-----	---------------	----------------

א,טו	שפרה.	שמות תשמ"ו
------	-------	------------

שם	פועה.	שמות תשמ"ו
----	-------	------------

א, כא	ויעש להם בתים.	שמות. וארא תש"ל (3)
שם	שם.	שמות תשמ"ו
ב, יא	וילגדל משה.	שמות תשל"ז (4)
ב, יד	וילרא משה.	שמות תשכ"ו
שם	אכן נודע הדבר.	שמות תשכ"ו
ג, יג	למה אין רש"י מפרש מהו "ואמרו לי מה שמו" וכי עד עתה לא ידעו ישראל מהו שמו של הקב"ה.	שמות תשמ"ג
ג, טו	זה שמי לעלם.	שמות תשמ"ג (5)
שם	וזה זכרי.	שמות תשמ"ג (5)
ג, יח	ושמעו לקולך.	ויחי תשכ"ה
ד, כ	על החמור	שמות תשמ"ז
ד, כד	ויבקש המיתו.	שמות תשל"ג
שם	למה אין רש"י מפרש איך רצה הקב"ה להרוג את משה, והלא הוא שלחו לפני כן לפרעה.	שמות תשל"ג

ה,ד לכו לסבלותיכם. מושי"פ שמות ושי"פ
וארא תשי"מ

ו,א עתה תראה וגו'. וארא תשכ"ה (6)

שם שם. וארא תשלי"א

שם כל ביד חזקה ישלחם. שמות תשכ"ה

שם וביד חזקה יגרשם מארצו. שמות תשכ"ה

(1 ו 1 ואילך. 2 טז 1 ואילך. 3 כא 1 ואילך. 4
טז 20 ואילך. 5 שמות תשד"מ (לקו"ש חכ"ו...)). 6 טז
47 ואילך.

נערך ע"י הרב יוסף יצחק שגלוב
- תושב השכונה -

ש ו נ ו ת

מא. בענין מקוה על גבי בור (מקוה של אדמו"ר מוהרש"ב נ"ע) הנה כפי שכותב הגר"י לנדא ע"ה א' מהמעלות היא שהמים בבור אינם מתחלפים ואין חשש של נתן סאה ונטל סאה. והטעם - נותן - שמים חמים הם למע' ואין יורדים לבור.

וקשה לי התינח כשנותנים מים חמים ישר להמקוה אז הוא כנ"ל. אך אצלינו הרי נותנים מים קרים רק שאח"כ מתחמים. וא"כ לכאו' אינה אצלינו מעלה הנ"ל ואדרבא, בור מן הצד מצד טעם זה לכאו' יותר טוב,

נשאלתי, במקוה נשים פה בקראון הילטס כאן ציוה ה' את הברכה, א' מהמקואות (יש פה ג' כידוע) שבהבנין הנה דרגא התחתונה, מהדרגות בהן יורדים להמקוה בעת טבילה, היא רחבה (ואדם נמוך יכול לטבול שמה), אך מתחת' חלל. הנקב לבור הוא על הרצפה ונמוך יותר, וכשמוציאים המים מן המקוה ע"י הפומפ, יוצאים המים מן הבור מתחת הדרגא הנ"ל, ואח"כ כשממלאים המקוה (בכל יום) חוזרים מים בבור וממלאים אותו החלל. וא"כ לכאו' יש עוד יותר חשש של נתן סאה ונטל סאה. והעצה היחידה על זה, היא למלאות החלל שמתחת הדרגא.

הרב משה לברטוב
תושב השכונה

מב. בהגהות כ"ק אדמו"ר מהורש"ב נ"ע בסידור תורה אור (קה"ת תשמ"ז) רמה, א אודות קידוש לבנה שכ"ק אדמו"ר מהר"ש לא ה' מקפיד להמתין ז' ימים "אך לא קודם ג' ימים (מה שאומרינו העולם בשם כ"ק אאזמו"ר [הצ"צ?]) שאינו יודע אי' נמצא הקבלה [אוצ"ל: בקבלה?] מז' ימים אלו כו' איננו יודע אם אמר כן".

להעיר ממה שראיתי מביאים מזהר חי (מעולם לא ראיתי ספר זה ואיני יודע אם זה לשונו או כוונתו וכו') שהשיג על המק"מ (בהערות כ"ק אדמו"ר שליט"א לשער הכולל - סידור הנ"ל ע' 554 מציין לזח"ב וראו [ל, ב]) שהביא

זה בשם קבלת האריז"ל ואומר שזהו מ"חמדת הימים" שנחשד וכו'. וכבר העירו על הזהר חי מהר"י שמביא את זה בשם בעל שערי אורה **טעם ע"פ קבלה** וכן המג"א בשם בעל עשרה מאמרות (במג"א מציין: מאכ"ח ח"א ס"יט והוא טה"ד וצ"ל כבהעת כ"ק אדמו"ר שליט"א שם יט).

ולכאו' צ"ע מדוע לא הביא זה כ"ק אדמו"ר מהורש"ב נ"ע ודוחק לתרץ שכוונתו לכתבי האריז"ל.

וממשיך בהגהות: "שהרי בההוספות לתו"א . . . טעם ע"ז ע"ד הקבלה והחסידות . . . וע' בפע"ח . . . מברכין ברכה זו ברי"ח" [להעיר שכ"ה גם במג"א בשם ס' הקנה]. ומביא גם מהרמ"ז [וצ"ל שגם הרמ"ז נעלם מהזהר חי הנ"ל].

ושוב מביא מכ"ק אדה"א שמביא זה מפע"ח. (ואינו מציין מקומו).

ולהעיר א) שפע"ח זה סותר להמובא מפע"ח לפנ"ז (שמברכים ברכה זו ברי"ח) ב) כיון שהמג"א אינו מציין כדרכו לכוונות או לכתרים ומביא את הנ"ל בשם בעל עשרה מאמרות; וכן הזהר חי אומר שלא נמצא זה בכתבי האריז"ל. וכן השער הכולל כאן. לכאו' צ"ל שמ"ש: **פע"ח** היינו שמוכן מהפע"ח וכיו"ב.

דא"ג בשער הכולל שם: "וכ"פ במשנת חסידים" ראה לקו"ש חי"ז ע' 516 שמביא מפס"ד להצ"צ: והמ"ח לא העתיק רק ד' האריז"ל. ומשו"ת הצ"צ: ואפשר הוא מהאריז"ל [ולכאו' כן ס"ל גם לזהר חי הנ"ל, או שלא ראה את המ"ח].

הרב אליעזר צבי לידער
- אנגלי -

מג. בסוכות ושמ"ע אומרים בתפלה ובקידוש **זמן שמחתינו** ויש לעיין מדוע בסידור תורה אור כתב 2 **פעמים** שמחתינו הן לסוכות והן לשמ"ע.

ולהעיר מסה"מ תקס"ט ע' רמא כי הנה אנו אומרים

בסוכות ושמ"ע זמן שמחתינו ב' מיני שמחה א' שמחה של מעלה והב' שמחה של מטה בנש"י ע"ש בארוכה. וראה שם ס"ע רעט ואילך.

ויש לעיין ע"ד הנגלה. ולהעיר מסוכה מח, א-וברש"י שם ד"ה לרבות.

הת' יוחנן לערער
- תלמיד בישיבה -

מד. בגליון רל מפ' מצורע תשד"מ כתבתי אודות תפלת הדרך שכתוב בהיום יום י"ט תמוז שבשאר הימים אומרה בלא שם ומלכות. וכתבתי שמפסק הרז"ש דווארקין (אודות יה"ר כו' שיבנה ביהמ"ק), נראה שכן הוא גם בתפלת הדרך שבתחלתו אומרים תמיד עם השם, ומה שנרשם בהיום יום "בלא שם ומלכות" הכוונה להחתימה שאומר ברוך שומע תפלה, וכן שמעתי מכמה רבני אנ"ש, ע"כ.

שוב מצאתי כן בפשטות בשעה"כ הלכות תפלת הדרך פל"ב ס"ב.

*

מה. הערות לרשימת דפוס תורה אור

(1) חסר תיאור דפוס הנוכחי (יש לציון שנדפס במלאת מאה שנה לדפוס הראשון).

(2) בהערה 16 אשר "בשנת תשמ"ג [חש"ד] נדפס בירושלים סדור אור המאיר, בחלקו צילום סדרו תורה אור עם שער הכולל", ואינו מדויק כי על הכריכה נרשם "סדור תורה אור" ועל גב הכריכה נרשם "סדרו אור המאיר נוסח אר"י", ובסדור עצמו בתחלתו דף השער (שני) של סידור אור המאיר ווילנא תרע"א ולאחריו דף השער (שני) של סידור תורה אור ח"א ווילנא [ציון השנה הושטט], ובמאצע הסידור דף השער (שני) של סידור תורה אור ח"ב ווילנא תרצ"ה, ואכן בח"א עשה המו"ל כבתוך שלו

משא"כ בח"ב.

(3) ברשימת הדפוסים לא צוינו השינויים מדפוס לדפוס (א) מה נכלל בח"א ומה בח"ב, (ב) לשון השער (ראשון ושני) של ב' החלקים.

*

מו. לוח התיקון לנתיב החיים ע"פ שער הכולל

רחצ, א פ"ד ס"ק ד' בסופו צריך להוסיף אלו התיבות: היינו ברכות המעביר שנה ולא ברכת אלקי נשמה (שעה"כ פ"א ס"י, בדפוס שלנו נתקן).

ש, א פ"ט סעי' ב' ציון לס"ק ג' צריך להיות בשורה הקודמת אחר התיבות בספק ברכה (שעה"כ פ"ה ס"ג).

ש, ב סס"ק ד' צריך להוסיף: ובשו"ע אדמו"ר הזקן סימן כ"א סעיף ד' פסק... (כנדפס בארוכה בשעה"כ שם).

*

מז. בגליון מ (רלט) כותב הר"ר א.מ. אודות ב' ד"ה וידבר אלקים את כל הדברים דחה"ש תרצ"ט, א' מהם נאמר אז, וא' מהם נשלח ללמוד ברכים, וברשימת מאמרי דא"ח נרשמו בסדר אחר מכפי שנדפסו, ע"כ.

ונראה פשוט שבכל מקום צריך להיות כפי שהוא ואי"ז סתירה.

(1) מצד התאריך אכן נראה נכון כפי שהוא ברשימת המאמרים ובמפתח ענינים, אבל לא כמו שהנ"ל כותב מצד זמן אמירתו (בד"ה כי תורה בש"פ שמיני), דאז למה מקומו לפני פ' במדבר, שאין לזה הסבר אלא אם נאמר שהוא משום שנדפס ונשלח לפני פ' במדבר (?) ללמוד ברכים בחה"ש, וכן הוא בשאר המאמרים שנשלחו ללמוד ברכים שנדפסו ונרשמו לפני המאמרים שנאמרו.

(2) מצד הענינים שמדובר בהמאמרים ועכדי דוד,

הנה המאמר שנשלח ללמוד צ"ל ביחד עם המאמרים ועבדי דוד, ובמילא לפנייהם כמוסבר לעיל, וכן מפני שמאמרי ועבדי דוד הם המשך למאמר שנשלח, אבל למען הסדר שלא להפסיק בין המשך "וידבר... וכל העם" דחה"ש ומאמרי ועבדי דוד דחה"ש, לכן מופיע בדפוס ד"ה וידבר אאכה"ד שנשלח ללמוד לאחר מלמרי ועבדי דוד.

*

מח. וכיון דאתינן להכי יש להעיר ולעיין בכמה דברים:

(1) מאמרי ב' ניסן תרפ"ו ד"ה אתם הדבקים וד"ה באתי לגני ובהערות כ"ק אד"ש וז"ל: ואתם הדבקים נאמר ביום ב' ניסן, באתי לגני... כנראה נשלח ללמדו ביום ב' ניסן ע"כ, וכ"ה בספה"מ תשי"א ע' 202 הערה 1.

לפי הערת כ"ק אד"ש צריך לומר שד"ה באתי לגני לא נאמר אלא נכתב ונשלח פעמיים (פעם ב' בשנת תרצ"ב).

ומצד קושי זה אואפ"ל שד"ה באתי לגני נאמר בשנת תרפ"ו ונשלח תרצ"ב, וד"ה ואתם הדבקים ניתן ללמוד (נשלח) בשנת תרפ"ו.

ולפי מה שכתבתי בדא"פ לתאים גם מה שנרשם ד"ה ואתם הדבקים (שנשלח) לפני ד"ה באתי לגני (שנאמר) וכן נדפס בספה"מ תרפ"ו.

ויש לעיין ע"פ מה קבע כ"ק אד"ש מה נאמר ומה נשלח ועפ"ז יובהר לנו הקושי הנ"ל, ואבקש מקוראי הגליון כתוב חו"ד.

(2) בתאריך ב' ניסן תרפ"ז יש ב' מאמרים ואין הערה ע"ז, שנראה א' מהם נשלח.

(3) מאמר דב' ניסן תר"ץ שנשלח ללמדו ברבים נרשם לפני פרשת החודש, אבל אינו ראי' שנשלח אז, מאחר ומאמר דפה"ח ודב' ניסן שנאמר הם המשך אחד וכדי שלא להפסיק נרשם לפני פה"ח.

(4) בתאריך י"ב תמוז תרצ"ט נרשם המאמר שנשלח אחרי

זכות

כ"ק אדמו"ר שליט"א

והרבנית שתליט"א

ויהי רצון שיראה הרבה נחת משלוחיו, תלמידיו, חסידיו
ומכלל ישראל וינהיג את כולנו מתוך בריאות הרחבה
ונחת, ובקרוב ממש נלך, כל בניי שליט"א קוממיות
לארצנו הקדושה

נדפס ע"י

הרה"ת ר' איסר חיים וזוג' מרת שיינע שיחיו

ובנותיהם הדסה טמרה ושירה שיחיו

טשארטער

מרת דבורה הי' רייזל ובעלה הרה"ת ר' זאב מאיר שיחיו

קדנר